

звітності, операції відносно нематеріальних активів в обліку і звітності відображені точно, в повному обсязі, в належному звітному періоді.

Інформаційні джерела

1. Банасько Т. М. Проблеми та перспективи дослідження нематеріальних активів в Україні. *Економіст*. 2014. № 2. С. 30–33.
2. Грибовська, Ю. Облік нематеріальних активів відповідно до міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 38. *Економіка та суспільство*/ 2023. Вип. № 47. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2172>. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-85> (дата звернення: 01.11.2024).
3. Овсюк Н. В., Лесько М. О. Облік нематеріальних активів згідно національних та міжнародних стандартів: шляхи вдосконалення. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. № 31. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/698/671>. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-31> (дата звернення: 01.11.2024).
4. Федорова І. В. Ідентифікація нематеріальних активів як початкова стадія їх обліку: проблемні питання. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. № 23. С. 128–131. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/23-2-2017/29.pdf> (дата звернення: 01.11.2024).
5. Орехова А.І., Гольченко Л.В. Організація і методика аудиту необоротних активів. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. № 48. URL : http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/48_2020_ukr/52.pdf (дата звернення: 01.11.2024).

УДК 005.334.4:005.51

О.Д. Тімченко, доц. (ДБТУ, Харків)

С.М. Сукачова, канд. екон. наук, доц. (ДБТУ, Харків)

Л.М. Смокова, ст. викл. (ДБТУ, Харків)

МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ БАНКРУТСТВА ТА ЇХ РОЛЬ У БІЗНЕС-ПЛАНУВАННІ

Аналіз основних індикаторів кризового стану підприємства застосовує найбільш популярні з них, такі як п'ятифакторна модель Альтмана, модель Спрінгейта, модель Сайфуліна-Кадикова, модель О.О. Терещенка, коефіцієнт Бівера.

На підставі фінансової звітності АТ «Електромаш» та розрахункових коефіцієнтів, визначено значення складових дискримінантної п'ятифакторної моделі Альтмана (за усередненими показниками), що дозволило нам розрахувати інтегральний показник. Відповідно до встановлених критеріїв ймовірність банкрутства підприємства у 2018-2022 роках залишалась низькою, а ось у 2023 році ризик ймовірності банкрутства значно підвищився, що не протирічить показникам фінансового стану, рівень яких показував на наявність глибоких проблем у цих періодах.

В цілому, модель є відносно простою в застосуванні, оскільки потребує лише базових фінансових даних, які доступні з фінансової звітності

підприємства, і за відгуками спеціалістів вона має високу точність у прогнозуванні банкрутств, особливо для промислових компаній.

Проведення розрахунків без усереднення показників дало дещо інший результат. У 2020 році ризик ймовірності банкрутства підвищувався, а у 2023 році він був високий, що більшою мірою співвідноситься з проведеними раніше розрахунками. Логіка наших міркувань була наступною: оскільки на конкретну дату складається певне співвідношення активів та пасивів, воно значною мірою і визначає перспективні можливості підприємства.

Ще одним інструментом для оцінки ймовірності банкрутства підприємств є модель Спрінгейта. Вона, як і модель Альтмана, використовується для прогнозування фінансових труднощів на основі фінансових показників компанії. Модель базується на чотирьох основних фінансових коефіцієнтах, які дозволяють оцінити фінансову стабільність підприємства: коефіцієнті ліквідності, коефіцієнті рентабельності, коефіцієнті обороту активів та коефіцієнті фінансової стійкості. Порядок розрахунку цих коефіцієнтів схожий з моделлю Альтмана, але, по-перше, їх менше, а по-друге, в моделі визначені інші залежності ризику ймовірності настання банкрутства від цих коефіцієнтів. Зазначимо, що за результатами розрахунку інтегрального Z показника ризик ймовірності банкрутства у 2018-2022 роках ідентифікується як низький, а у 2022 році як високий.

Ще одна модель для оцінки ймовірності банкрутства підприємств була розроблена російськими економістами Р.С. Сайфуліним та А.І. Кадиковим. Ця модель використовується для аналізу фінансової стійкості підприємства та діагностики його кризового стану. Її метою є визначення ступеня платоспроможності та ефективності управління активами. Наш інтерес до моделі пов'язаний з тим, що економічні умови розвитку російських та українських підприємств довгий час були схожими, тому було цікавим порівняти розрахунки, здійснені за західними і російською моделями.

Ця модель ґрунтується на розрахунку кількох фінансових коефіцієнтів, які оцінюють стан підприємства за чотирма основними показниками: коефіцієнтом маневреності власного капіталу ($X1$), коефіцієнтом ліквідності ($X2$), коефіцієнтом рентабельності активів ($X3$), чистою рентабельністю активів ($X4$) та рентабельністю власного капіталу ($X5$). Зазначимо, що при визначенні вихідних даних ми керувались тими ж принципами, що і для інших моделей, тобто балансові показники враховували станом на кінець року.

Узагальнений коефіцієнт визначається за формулою:

$$Z = 2 \times X1 + 0,1 \times X2 + 0,08 \times X3 + 0,45 \times X4 + 1 \times X5 \quad (1)$$

Інтерпретація результатів передбачає таке: $Z > 1$ – фінансовий стан підприємства стабільний, ризик банкрутства низький, $Z < 1$: Підприємство має високий ризик фінансової нестабільності, можливе банкрутство.

За результатами розрахунків фінансовий стан підприємства визначається як стабільний, а ризик банкрутства як низький, крім 2023 року.

Застосовуючи цю модель ми зіштовхнулись з проблемою врахування

від'ємних показників. Так, при розрахунку рентабельності власного капіталу від'ємне значення прибутку (збиток) має ділитись на від'ємне значення власного капіталу, яке склалось на кінець 2023 року через отримання великої суми збитку. Таким чином, математично ми отримуємо додатне значення параметра моделі X_5 і додатне значення інтегрального показника в цілому, що, очевидно, не відображає поточного стану справ.

Застосування ще однієї моделі, розробленої на підставі аналізу підприємств пострадянського простору, моделі О.О. Терещенка, показало такі ж результати, як і попередні моделі. Втім, як і модель Альтмана вона показала чітко виражену тенденцію до зниження інтегрального показника. Тим не менше, різкий вхід в зону високої ймовірності банкрутства підкреслює той факт, що кризи можуть наставати раптово.

Наостанок, ми розрахували показник Бівера, який базується на здатності підприємства генерувати грошові потоки для обслуговування своїх боргів. Почасти наше рішення було зумовлене тим, цей коефіцієнт є складовою методики, рекомендованої Міністерством економіки України для виявлення ознак неплатоспроможності підприємств. Коефіцієнт Бівера обчислюється за формулою:

$$\text{Коефіцієнт Бівера} = \frac{\text{Чистий грошовий потік}}{\text{Загальні зобов'язання}} \quad (2)$$

Цей коефіцієнт показує, наскільки підприємство здатне покривати свої боргові зобов'язання за рахунок грошових потоків. В дослідженні Бівера було встановлено, що підприємства з коефіцієнтом вище 0,2 (тобто чистий грошовий потік покриває 20% зобов'язань) мають значно нижчу ймовірність банкрутства протягом найближчих 5 років.

Значення нижче 0,2 свідчать про підвищений ризик банкрутства, що ми і спостерігаємо у підприємства АТ «Енергомашина».

Узагальнюючи застосування різних моделей (табл. 1) зазначимо, що в цілому вони дають схожі результати. Втім, модель Альтмана та модель О.О. Терещенка демонструють чітку тенденцію до погіршення показників, а коефіцієнт Бівера заздалегідь демонструє, що недостатність грошових потоків веде до загострення кризових проявів в діяльності підприємства.

Підбиваючи підсумок аналітичної роботи зазначимо, що АТ «Електромашина», позиціонуючи себе як провідного виробника електротехнічної продукції, зіштовхнулось в своїй діяльності з серйозною кризою. Критичним для підприємства став 2023 рік, коли воно не отримало достатньо доходів, відмовилось від частини обладнання та оборотних активів, суттєво скоротило персонал. Збиток цього року виявився настільки великим, що підприємство втратило в балансі власний капітал.

Розрахунок показників фінансового стану показав, що підприємство критично залежить від зовнішнього фінансування, має проблеми з прибутковістю та ліквідністю.

Таблиця 1 – Узагальнення результатів діагностики банкрутства АТ «Енергомашина»

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Модель Альтмана (за усередненими показниками)	низький	низький	низький	низький	низький	сумнівний
Модель Альтмана	низький	низький	сумнівний	низький	низький	високий
Модель Спрінгейта	низький	низький	низький	низький	низький	високий
Модель Сайфуліна-Кадикова	низький	низький	низький	низький	низький	високий
Модель О.О. Терещенка	низький	низький	низький	низький	низький	високий
Коефіцієнт Бівера	високий	високий	високий	високий	високий	високий

Для визначення глибини та складності кризи ми застосували декілька моделей діагностики банкрутства, які показали появу високого ризику банкрутства у 2023 році. Застосування декількох моделей дозволило нам впевнитись у точності діагностики.

УДК: 657

К.С. Чеперегін, здоб. ОС «магістр» (СНАУ, Суми)

О.В. Назаренко, д-р екон. наук, проф. (СНАУ, Суми)

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АНАЛІТИЧНИХ ПРОЦЕДУР ПРИ АУДИТІ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ОКРЕМОГО ГОСПОДАРЮЮЧОГО СУБ'ЄКТА

Питання теорії, практичного застосування та регулювання з подальшим вдосконаленням методики здійснення аудиту наявності та руху виробничих запасів перебувають у сфері інтересів науковців-теоретиків, аудиторів-практиків, господарюючих суб'єктів та інших користувачів їх показників як фінансової так і не фінансової звітності.

Теоретико-методичні та організаційно-методологічні засади аудиту наявності та руху виробничих запасів знайшли відображення в наукових працях сучасних вітчизняних учених: В.П. Бондаря, Ю.В. Бондар, Н.І. Гордієнко, І.М. Назаренко, О.В. Назаренка, Н.М. Проскуріної, О.В. Харламової та інших.

При аудиті наявності та руху виробничих запасів, завданням аудитора являється розробка та реалізація аудиторських процедур так, щоб це уможливило отримання прийнятних аудиторських доказів, що в загальній сукупності дозволить сформулювати незалежну думку, яка буде у достатній мірі обґрунтована у звіті аудитора [3].